een paradox." *King Lear* als een bodemloos stuk, een oneindige leegte. Bogaerts heeft, denk ik, die leegte proberen te suggereren in de botsing tussen de stijlen : tussen het groteske en het tragische, tussen de vondst en het pijnlijke, tussen het komische en het schokkende. Maar ik heb de indruk dat de leegte die zich opent in de kloof tussen beide termen te veel is gevuld met de eerste term : het groteske, het komische, de vondst. De leegte is soms te veel een goochelhoed, een grabbelton in plaats van een bodemloos vat. Misschien laat Bogaerts *Lear* wel te veel 'resten' achter ?

Kingetje Lear

In de schoot van Toneelgroep Amsterdam kwam nog een tweede *King Lear* tot stand: *King Lear Junior* in een regie van Alice Zandwijk en gespeeld door jongeren van achttien tot twintig jaar. Vorig jaar ensceneerde zij bij Toneelgroep Amsterdam een opgemerkte *Voorjaarsontwaken* (cfr. *Etcetera 26*, juni 1989) eveneens met jongeren. In tegenstelling tot Wedekinds stuk is *King Lear* geen voor de hand liggende tekst voor een jongerenproduktie. Het is in hoge mate een stuk over ouderdom. Weliswaar staat de verhouding tussen ouders en hun kinderen centraal, maar dan vanuit het perspectief van de ouders (Lear, Gloucester). Het is wellicht niet toevallig dat in de voorstelling van Zandwijk Edgar, de 'goede' zoon van Gloucester, een vrij centrale plaats inneemt (hij doet dat althans in mijn herinnering) omdat hij het enige kinderperspectief is waarmee de toeschouwer kan sympathiseren (afgezien van Cordelia, maar haar tekstinbreng is gering).

Voor deze enscenering werd de Shakespearetekst aanzienlijk herwerkt (versoberd en ingekort) door Janine Brogt, ook al dramaturge bij Bogaerts *Lear*. De dramaturgie is in handen van Hans van den Boom, voormalig artistiek leider van De Blauwe Zebra (die zichzelf sinds enige tijd heeft opgeheven). Vergis ik me als ik in het gebruik van zang, muziek en herhaling van bepaalde tekstfragmenten ter intensifiëring van een scène, mede de hand zie van Van den Boom ? Anders dan bij de *Lear* van Bogaerts waar het zangstuk een vreemde epiloog vormt, maakt de muzikale ondersteuning hier een geïntegreerd deel uit van de voorstelling.

King Lear Junior opent met een *still*, een bevroren beeld, waarbij de personages in groepjes naar elkaar kijken en zo de basisconflicten van het stuk tonen. Dan keert de groep zich plots naar het publiek. En meteen wordt duidelijk dat het publiek dicht op de huid van de spelers zal zitten. De bovenzaal van de Amsterdamse stadsschouwburg geeft alle kansen aan een dergelijke intimiteit. De enscenering is gewild sober en alle aandacht gaat naar een zo gewoon mogelijke zegging van de tekst die alleen vanuit een persoonlijke emotionaliteit van de spelers wordt ingevuld. De rollen worden dicht op het lijf gehouden. Er wordt naar een zekere stilering gestreefd zowel in de karakterisering als in de vormgeving. Personages zijn herkenbaar aan een bepaald fysiek teken : de brede glimlach van Cordelia, het loeren van Edmund, het uitgestreken gezicht van Goneril, het geniepige lachje van Oswald, de elementaire gebarentaal van de stomme man (ook hier wordt de nar zijn verbaliteit ontnomen). De ouderdom van Lear wordt sober maar treffend aangeduid doordat hij zich tweemaal verslikt in een glas wijn. Stilering is er ook in de vormgeving : de bewegingen en de configuraties van de personages zijn gewild. Op een sobere maar suggestieve wijze wordt gebruik gemaakt van de weinige attributen op de scène.De gewelddadige scènes (het ogen uitsteken van Gloucester, de storm) worden begeleid met pianospel en collectieve zang. De vormen van stilering helpen de afstand de dichten tussen de tekst en de ervaringswereld van de jongeren. De kracht van de enscenering is de jeugd van de spelers, het vertrouwen dat zij hebben in hun aanwezigheid en in de aanwezigheid van de anderen. Een poëtische en ontroerende voorstelling.

King Lear Junior (Toneelgroep Amsterdam) Foto Kees De Graaff

Tekens van de huid

Van de vier hier besproken produkties gaat *Rosalinde* van Stan het verst in het bewerken van de originele Shakespeare tekst. Stan verraste aan het begin van dit seizoen met *Yvonne op/achter de canapé* naar Gombrowicz en *Jan, scènes uit het land*, naar Tsjechov, respectievelijk begeleid door Matthias de Koning en Josse de Pauw (cfr. *Etcetera*, 28, december 1989). Matthias de Koning tekende ook voor de regie van *Rosalinde*. De bewerking die Stan maakte van *As you like it* ligt meer in het verlengde van het knip-en plakwerk van *Yvonne op/achter de canapé* dan van de op de essentie van het gegeven gerichte dramaturgie van *Jan, scènes uit het land*. De Shakespeare-tekst is grondig verknipt. Enkele elementaire verhaallijnen blijven behouden : de verbanning van de hertog, de vete tussen de broers Orlando en Olivier, de liefde tussen Orlando en Rosalinde ... Maar veel meer dan naar de betekenis, het verloop of de interpretatie van het verhaal, gaat de aandacht